

Размяркуйце ролі і выразна прачытайце апавяданне па ролях.

Давайце абмяркуем. Якія жыццёвыя ўрокі вы атрымалі ад сваіх бацькоў?

Маўленчая размінка. Прачытайце верш. Выразна вымаўляйце гукі [ў], [дз’], [ч], [ц’]. Раствлумачце выраз «З вольным летам развітаўся».

ВЕРАСЕНЬ

Мне Верасень рукú падаў:

— Ты ў школу свой партфель сабраў?

— Сабраў партфель і сам сабраўся,

І з вольным летам развітаўся.

— Куды ж цяпер твой дзень імчыцца?

— Вучыцца, Верасень, вучыцца.

Сяргей Панізнік.

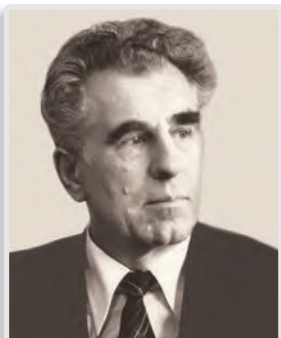

Ра́нец — заплечная, часта жорсткая, у ад-
розненне ад рукзака, сумка.

(Ад пачуццяў) **збы́тку** — тут: у значэнні
многа, *рус.* от переизбытка.

Прóста жах — страшна, жахліва.

Дадо́лу — уніз, да зямлі.

НИЛ ГІЛЕВІЧ

Калі ранец лёгкі і калі цяжкі?

Школьны ранец
Можа быць
І цяжкі, і лёгкі.
А чаму і як, сябры, —
Запытайце ў Лёўкі.

Ён са школы ўчора бег
Праз усю дарогу —
Толькі ранца
На сабе
Не адчуў ні троху.

Хоць было
У ранцы тым
Кніг бітком набіта,
А здаваўся ён пустым,
Без вагі нібыта.

Ветру хуткага хутчэй
Лёўка ўбег у хату
І адразу ад дзвярэй
Гучна крыкнуў тату:

— Паглядзі,
Што я прынёс:

«Дзесяць» у кожным сшытку!..
І глядзеў угору нос —
Ад пачуццяў збытку.

А сягоння —
Проста жах:
Лёўка наш са школы
Крочыў ледзьве не ў слязах —
Гэткі невясёлы.

Ранец новенькі такім
Непрыгожым здаўся,
А цяжэрны —
Хоць ты кінь! —
Лёўка аж згінаўся.
І глядзеў не ўгору нос,
А ў зямлю,
Дадолу...

Што ж такое Лёўка нёс?
Што валок дадому?

Паводле Ніла Гілевіча.

1. Хто з'яўляецца героем верша? Што вы даведаліся пра яго?
2. У якім значэнні (прамым ці пераносным) ужыты ў вершы словы «лёгка» і «цяжка»?
3. Што абазначаюць выразы «Кніг бітком набіта» і «І глядзеў угору нос»? Патлумачце.

4. Ад чаго залежала вага ранца хлопчыка? А яго настрой?
5. Як супаколілі б вы Лёўку пры сустрэчы?
6. Што трэба рабіць, каб ранец здаваўся заўсёды лёгкім?
7. Разгледзьце ілюстрацыі да верша (с. 14—15). Ці спадабаліся яны вам? Чаму? Прачытайце эпізоды, да якіх яны адносяцца.
8. Падрыхтуйце выразнае чытанне твора. Якія радкі патрэбна чытаць не спяшаючыся, а якія — больш хутка? Чаму?

Давайце абмяркуем. Што вы можаце сказаць пра свае ранцы (рукзакі)? Ці бываюць яны цяжкімі ў вас?

ЗАГАДКА

Дом-палац стаіць высокі.
 Нашых ведаў там вытокі.
 Радасць свеціцца наўкола...
 Ну, вядома, гэта — ... .

Уладзімір Мазго.

Надвячоркам — парá перад самым надыходам вечара.

Зноўку — яшчэ раз.

Шáстаць — утвараць лёгкі шум, шоргат.

МАР'ЯН ДУКСА

Ці так чытала?

Так чытала, так гартала,
аж пакуль не цёмна стала.
І ў суботу, і ў нядзелю
я на літары глядзела.

З кніжкай ела,
з кніжкай спала,
з кніжкай па двары гуляла,
з ёй у сад хадзіла я,
з ёй была ля ручая,
з ёй сядзела рана-рана
ля блакітнага экрана.

Нават кнігі не закрыла,
як з сяброўкай гаварыла.
Надвячоркам звонка-звонка
зноўку шастала старонкай.

Так вучыла, так гартала —
толькі тройку атрымала!
Можа, я не так чытала?..

1. Што вы адкажаце дзяўчынцы на яе пытанне?
2. Што стала прычынай няўважлівага чытання?
Якая з прычын такога чытання часткова адлюстравана на малюнку?

3. Якіх якасцей характару не хапае гераіні (*стараннасці, уважлівасці, працавітасці, гасціннасці, дабрыні, настойлівасці*)?
4. З якім настроем трэба чытаць верш (з *вясёлым, сумным, незадаволеным*)? Чаму?

Што аб'ядноўвае творы «Калі ранец лёгкі і калі цяжкі?» Ніла Гілевіча і «Ці так чытала?» Мар'яна Дуксы?

Параўнайце герояў гэтых вершаў. Чым яны адрозніваюцца?

Давайце абмяркуем. Уявіце, што вы сустрэліся з гераіняй верша. Якія парады дасце дзяўчынцы, каб яна дабілася поспехаў у вучобе?

Маўленчая размінка. Прачытайце ўрывак з верша Міколы Чарняўскага. Правільна вымаўляйце гукі [ў], [дз'], [ц'].

Звініць званок, рассыпаў смех наўкола —
 Ён сумаваў без нас у вольны час.
 Дзень добры, верасень!
 Дзень добры, школа!
 Дзень добры, наш утульны, светлы клас.

Свабодліць — весяліцца, забаўляцца, дурэць; рабіць так, як захацацца.